

catechumenaat

D/2008/1671/5

INHOUDSTAFEL

Inleiding	p. 3
De catechumeen en de gelovige gemeenschap	p. 4
Wat beogen we met het catechumenaat?	p. 5
De catechumenaatsweg	p. 7
De verschillende betrokkenen	p. 12
Het onthaal van de catechumeen en de aanvang van de catechumenaatsweg	p. 15
De samenkomsten	p. 16
Diocesane ondersteuning	p. 16
Appendix	p. 17

Schilderij kaft:

Brandde ons hart niet...'
(Lucas)

Uit de reeks 'Van alfa tot omega'' – Xavier Hoogmartens - 2007

Voor bijkomende informatie in verband met de catechumenaatsweg, kan u terecht op de dienst parochiecatechese bisdom Hasselt, Tulpinstraat 75, 3500 Hasselt; tel: 011/24 90 13; email: parochiecatechese.hasselt@kerknet.be

Gedoopten en gevormden die als volwassenen het christelijke geloof willen (her)ontdekken

Het is belangrijk om voor deze groep een specifiek aanbod te hebben. Ondanks het feit dat deze mensen sacramenteel geïnitieerd zijn, voelen zij de nood aan om 'opnieuw' in het christelijk geloof geïnitieerd te worden. Initiatieven zoals 'Opnieuw beginnen' willen deze mensen de kans geven om een nieuwe start in hun geloofsleven mogelijk te maken.

In een andere christelijke kerk gedoopte, die graag tot de katholieke geloofsgemeenschap wil behoren.

Als een christen uit de Oosterse ritus of uit de reformatie in de katholieke kerk wenst opgenomen te worden, dan volstaat de belijdenis van het katholieke geloof. Wie tot de Oosterse ritus behoorde, heeft bij het doopsel ook al het vormsel ontvangen. Zij die het vormsel nog niet hebben ontvangen worden in de viering van de opname ook gevormd. In de orde van dienst kan men in een aanhangsel teksten vinden voor deze viering.

Het is belangrijk dat zulke stappen weloverwogen en in het grootste respect voor deze christelijke gemeenschappen worden gezet.

INLEIDING

Steeds vaker komt het voor dat volwassenen zich aanbieden om christen te worden of gedoopt te worden. We noemen deze volwassen doopkandidaten 'catechumenen'. God spreekt hen aan en vindt weerklank - echo - in hun leven.

Hoe kunnen we als parochie, als gelovige gemeenschap hen onthalen en helpen om christen te worden en te blijven?

We kennen een eeuwenlange traditie van de kinderdoop, maar we zijn als katholieke gemeenschap niet gewoon om volwassenen voor te bereiden op de sacramenten van het doopsel, vormsel en eucharistie (de drie initiatiesacramenten).

In deze pastorale nota willen we graag de weg uitstippelen van dergelijke voorbereiding.

Parochievicariaat Bisdom Hasselt

DE CATECHUMEEN EN DE GELOVIGE GEMEENSCHAP

Geloven is een groeiproces, een innerlijke groei. En dit doe je een leven lang.

Christen worden en blijven kan je ook niet op je eentje. Iemand die zich aanbiedt om gedoopt te worden, om christen te worden, heeft gelovige en getuigende vrienden nodig. Een gelovige gemeenschap brengt hem niet alleen geloofskennis over en initieert hem in het christendom, maar zij kan de catechumeen tevens helpen een 'nieuwe' mens te worden. Zo wordt hij een mens bewoond door God, bemind voor altijd en thuis in de christelijke gemeenschap.

Het doopsel is immers met Christus sterven aan de oude mens om herboren op te staan. Een gelovige gemeenschap is nodig om dit paasmysterie tastbaar te maken. God is aan het werk in de catechumeen, maar ook doorheen de gelovigen.

Zo worden catechumeen en gelovige gemeenschap een 'geschenk' voor elkaar. Zij kunnen elkaar helpen groeien, vernieuwen en herboren worden.

'Het is met vreugde dat ik jullie mag vertellen wat ik ontdekt heb. In de loop van het catechumenaat ben ik een ander mens geworden.'

'Ik heb ook een nieuwe familie ontdekt. Bij mijn doopsel in de paasnacht werd ik erin opgenomen. In de loop van het catechumenaat heb ik kunnen ervaren dat christen zijn een geweldige gave is' (een vader van drie kinderen, 37 jaar, enkele weken na zijn doopsel).

'We waren heel trots toen in de paaswake een jonge vrouw van bij ons gedoopt werd. Ze vertelde dat ze elke dag een stukje uit de Bijbel las, en zo God beter leerde kennen. Het was een ontroerend moment en heeft heel wat mensen gelukkig gemaakt. Ik ben nu zelf begonnen met elke dag een Bijbeltekst te lezen...' (een 57-jarige vrouw uit de parochieraad).

APPENDIX

In de parochie komt het wel eens voor dat mensen met een specifieke vraag komen in verband met het ontvangen van één of meerdere initiatiesacramenten:

Kinderen die gedoopt worden in aanloop naar de eerste communie

Naar aanleiding van de eerste communie gebeurt het vaak dat ouders tot de ontdekking komen dat hun kind nog niet gedoopt is. Zij stellen dan de vraag aan de parochie of hun kind alsnog gedoopt kan worden. Dit is een kans om met het kind én de ouders op weg te gaan. Het is belangrijk dat het kind op zijn niveau wordt aangesproken en voorbereid. Ook met de ouders kan de pastoor of de eerste communiecatechist op weg gaan naar aanleiding van het doopsel van hun kind. Om de voorbereiding zo zinvol mogelijk te maken is het aan te raden om de inschrijving van de eerste communie tijdig te organiseren. Zo kan men lange tijd voor de eerste communie te weten komen wie nog niet gedoopt is.

Volwassenen die gevormd willen worden

Volwassenen vragen regelmatig naar het vormsel, op weg naar het kerkelijke huwelijk of wanneer zij dooppeter of -meter willen worden. Voor deze mensen wordt een verkort programma uitgewerkt. In overleg met de regionale verantwoordelijke van het catechumenaat stippelt men een voorbereidingsparcours uit. De regionale verantwoordelijke neemt ook contact op met de vicaris voor parochies om samen het moment van het vormsel af te spreken.

DE SAMENKOMSTEN

- Samenkomsten met de catechumenaatsgroep als geheel wisselen af met ontmoetingen tussen de catechumeen en de persoonlijke begeleider.
- Voor de inhoudelijke vormgeving van de samenkomsten worden een aantal stapstenen voorzien die men kan spreiden over de catechumenaatsweg.
- Het zou mooi zijn indien de samenkomsten aansluiting kunnen vinden bij de zondagsviering.
- Tijdens de veertigdagentijd, net voor het doopsel, zal de frequentie hoger zijn, vermits de voorbereiding dan het meest intens is.

DIOCESANE ONDERSTEUNING

Men kan beroep doen op **inhoudelijke modellen** die door de dienst parochiecatechese worden aangeboden.

- voor de samenkomsten met de catechumenaatsgroep
- voor de samenkomsten van de catechumeen met de persoonlijke begeleider
- voor de vieringen

Er wordt door de dienst parochiecatechese ook een **vormingsaanbod en begeleiding** voor de regionale verantwoordelijken en de persoonlijke begeleiders georganiseerd.

WAT BEOGEN WE MET HET CATECHUMENAAT?

Vanaf het moment dat iemand de wens uitdrukt om gedoopt te worden, begint het catechumenaat. Het is een periode van voorbereiding, van innerlijke groei en van geïnitieerd worden in het christelijke geloof. De doopkandidaat maakt kennis met de Bijbel, het christelijke leven, een plaatselijke geloofs-gemeenschap, de liturgie en de sacramenten, en het gebed.

Initiatie in de Bijbel als Gods woord

Voor iemand die christen wil worden is de kennismaking met de Bijbel onmisbaar. De Bijbel verhaalt hoe God doorheen de geschiedenis met mensen op weg gaat, tot op vandaag. Catechumenen leren de Bijbel lezen, niet alleen als een interessant cultureel boek, maar ook als een hen toesprekend woord van God.

Initiatie in het christelijke leven

Christen zijn omvat het hele leven. De manier waarop christenen in het leven staan, hun visie op de samenleving, hun omgaan met mensen dichtbij en veraf wordt bepaald door hun christelijk geloof. Voor catechumenen is het een hele ontdekkingstocht om de christelijke levenswijze te leren kennen.

Initiatie in een plaatselijke geloofsgemeenschap

Christen zijn kan men niet alleen. Het christelijke geloof wordt maar levend in gemeenschappen die dit geloof belichamen en doorgeven. Een bijzonder moment van ontmoeting is de eucharistie, hoogtepunt en bron van de christelijke gemeenschap.

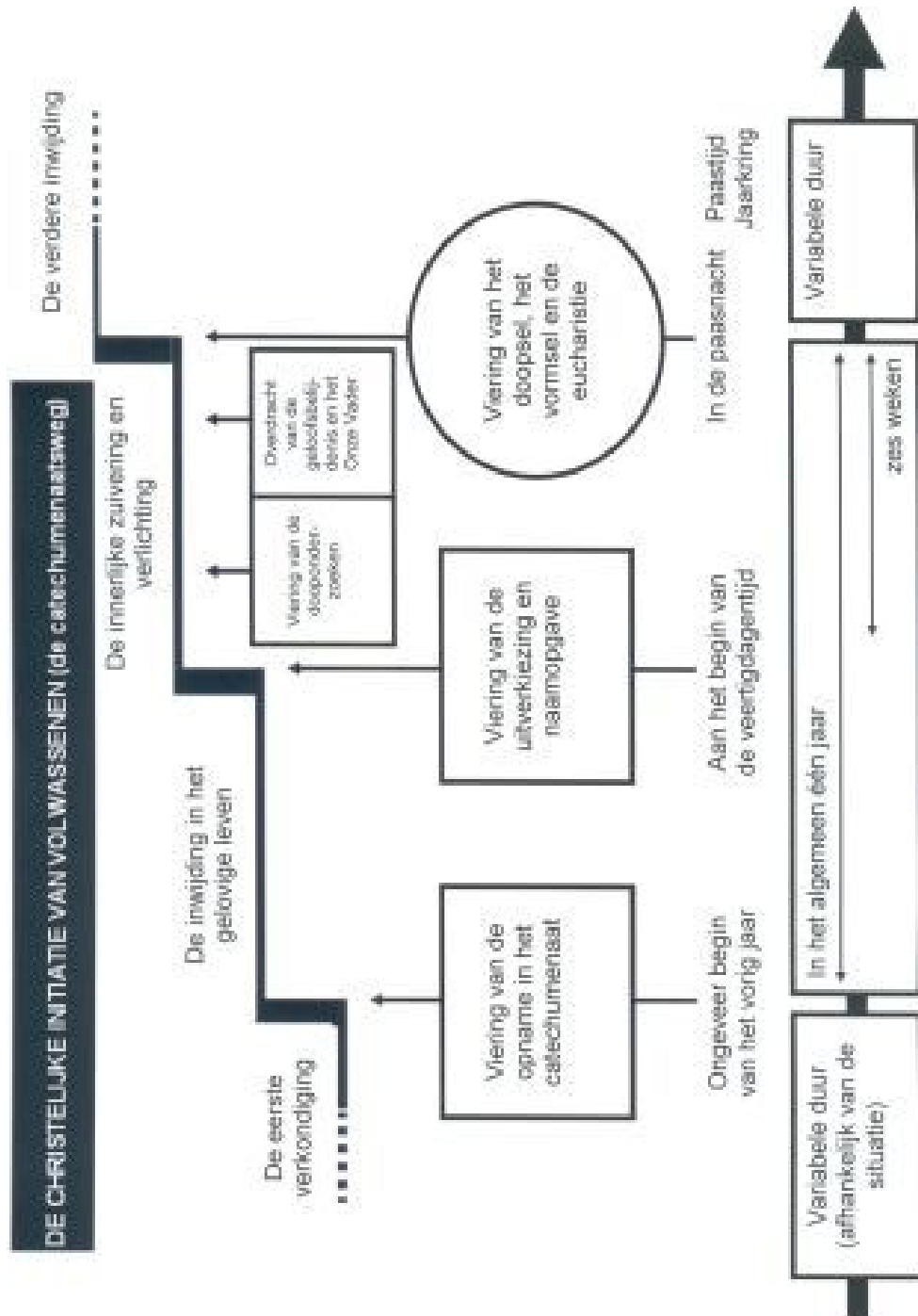
Initiatie in de liturgie en de sacramenten

De liturgie van christenen heeft een heel eigen karakter. Het vraagt tijd om de diepte en de rijkdom van de liturgie te ontdekken.

Initiatie in het gebed

Het gebed is de meest intieme beleving van het christelijke geloof. Hier wordt de Godsrelatie heel diep beleefd. Catechumenen zullen het gebed ontdekken als een kracht en steun in hun christen worden en christen zijn.

'Alles veranderde pas fundamenteel die Goede Vrijdag in 1999 tijdens de kruisweg. Ik voelde me nu geen toeschouwer meer. Bij de kruisiging van Christus was ik één van die omstaanders, even zondig als die mensen toen. Ik verlangde sterk naar de ontbinding van mijn slechte gewoontes en naar de verbinding met Diegene die ons overstijgt. Die avond heb ik besloten om de grote stap naar de kerk te zetten en me te laten dopen.'
(Jan Willem Otten, schrijver)

HET ONTHAAL VAN DE CATECHUMEEN EN DE AANVANG VAN DE CATECHUMENAATSWEG

- Iemand biedt zich aan om gedoopt te worden. Hij neemt contact op met de pastoor, de diaken, de parochieassistent, een parochiaan of het parochie-secretariaat. Met wie hij ook contact opneemt, deze geeft de vraag door aan de pastoor.
- De pastoor brengt de doopkandidaat in contact met de regionale verantwoordelijke van het catechumenaat. Samen klaren ze in één of meerdere gesprekken zijn motivatie uit om hem al dan niet te aanvaarden voor het catechumenaat.
- Als de kandidaat aanvaard wordt, brengt de regionale verantwoordelijke de vicaris van de parochies ervan op de hoogte dat er een nieuwe catechumeen is. Er wordt tevens bij de pastoor het 'aanvraagformulier' ingevuld en doorgestuurd naar het parochievicariaat.
- De regionale verantwoordelijke helpt de pastoor bij het samenstellen van een catechumenaatsgroep, die onder leiding van de persoonlijke begeleider met de catechumeen op weg gaat. De regionale verantwoordelijke zal samen met de persoonlijke begeleider een parcours uitstippelen voor de concrete invulling van de catechumenaatsweg. Zij houden er hier rekening mee dat doopkandidaten heel verschillend kunnen zijn door godsdienstige en culturele achtergrond, afkomst...
- De begeleiding en vooral de verwelcoming van de catechumeen is een verantwoordelijkheid van de hele geloofsgemeenschap.
 - ◇ Opdat de geloofsgemeenschap deze verantwoordelijkheid ziet en kan opnemen, is het nodig dat ze regelmatig wordt ingelicht over het catechumenaat (bijvoorbeeld in een homilie of ter gelegenheid van één van de vieringen van de catechumenaatsweg).
 - ◇ De betrokkenheid van de geloofsgemeenschap kan concreetiseerd worden door een gebed of voorbede voor de catechumeen.
 - ◇ De geloofsgemeenschap wordt ervan op de hoogte gehouden dat enkele mensen uit de gemeenschap (de catechumenaatsgroep) sterker met de begeleiding van de catechumeen betrokken zijn. Deze catechumenaatsgroep is in speciale vieringen zichtbaar aanwezig als 'gezonden' door de bredere geloofsgemeenschap.

De plaatselijke geloofsgemeenschap

Een volwassene helpen om christen te worden en te blijven, behoort tot de verantwoordelijkheid van alle gedoopten. Zij vormen een gelovige familie die de catechumeen verwelkomt in hun midden. Meestal zal deze geloofsgemeenschap de plaatselijke parochie zijn. Men kan ook uitwijken naar een parochie waar de kandidaat meer contacten heeft of waar meer kansen zijn voor gemeenschapsvorming, catechese, liturgie en diaconie.

'Toen de priester me na het doopsel tot bij het altaar bracht, zag ik ineens hoeveel mensen er waren: de kerk helemaal gevuld! Dat overrompelde me wel. Maar tegelijkertijd gaf het me een heel diep aanvoelen: ik mag erbij horen. Jezus legt zijn hand op mij en zalft me met zijn Geest. Ik ben thuis in Gods gemeenschap.

Het vormsel was een bevestiging, een volgende stap die Jezus me vraagt met Hem mee te gaan. Het vormsel geeft me ook de opdracht te getuigen.

Of ik beschaamd ben voor mijn geloof uit te komen? Helemaal niet! Ik wil graag vertellen over God die jonge mensen ook vandaag aantrekt en inspireert. Dat doe ik niet om in de spotlights te staan. Integendeel, ik wil erover vertellen aan mensen die hun oren en hun hart ervoor openstellen.'

(nieuwgedoopte, 21 jaar)

DE CATECHUMENAATSWEG

Hierbij doen we beroep op het 'Dienstboek voor de initiatie van volwassenen', zoals het uitgevaardigd is na Vaticanum II in 1972. In 2001 verscheen de Nederlandstalige versie. Het neemt de traditie van de catechumenaatsweg uit de eerste eeuwen van het christendom op.

We kiezen ervoor om in de paaswake te dopen en minstens één jaar met de catechumeen op weg te gaan. Thuiskomen in geloof en christelijk leven vraagt tijd. De catechumenaatsweg bestaat uit verschillende perioden en vieringen. Elke periode heeft zijn betekenis en is essentieel voor de innerlijke groei van de doopkandidaat. De vieringen maken telkens de overgang naar een volgende periode.

We overlopen nu de verschillende stappen binnen de catechumenaatsweg:

De eerste periode: de eerste verkondiging

Deze periode noemt men ook het **precatechumenaat**.

Iemand biedt zich aan om christen te worden en wil meer over geloof en kerk weten. Hier begint dan ook een periode van **eerste verkondiging** waarin de doopkandidaat kan geraakt worden door de Blijde Boodschap. Tijdens deze samenkomsten heeft er een eerste kennisgeving plaats met het evangelie, het christelijke geloof en de kerk. Ook de **motivatie** van de doopkandidaat komt ter sprake. Hij stelt zich de vraag wat het voor zijn leven betekent dat hij christen wordt.

'Ik heb het doopsel ontvangen enkele dagen na mijn geboorte. Mijn vrouw is niet gedoopt. Maar sinds vorig jaar bereidt ze zich voor op het doopsel.

Ik vergezel haar tijdens de samenkomsten met haar begeleiders. Daar heb ik voor het eerst gehoord over de Bijbel. Ik heb altijd zedenleer gevolgd en had over dit boek nog nooit gehoord.

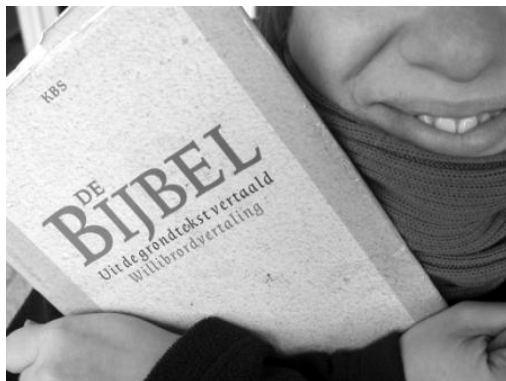
Elke avond lezen we samen een hoofdstuk uit een evangelie. Wat heb ik in mijn leven veel gemist. Waarom heeft niemand mij vroeger over dit boek gesproken?'

(een uitspraak van een 26-jarige)

Viering van de opname in het catechumenaat

De doopkandidaat wordt opgenomen in het catechumenaat. Dit gebeurt tijdens een viering in de plaatselijke gemeenschap, ten minste één jaar voor het doopsel, bij voorkeur tussen de advent en het begin van de veertigdagentijd. Hij wordt gezegend met het **kruisteken** en ontvangt een **Bijbel**. Hij is nu 'geloofsleerling'.

De naam van de catechumeen wordt in een register op het bisdom ingeschreven.

'Op weg gaan met een catechumeen heeft mezelf veranderd, heeft me meer christen gemaakt. Ik durf nu meer over mijn geloof praten.

Ik heb ook nog nooit zo sterk begrepen wat Pasen in het leven van een christen betekent. Ik kan alleen maar dankbaar zijn.'

(iemand uit een catechumenaatsgroep)

'Eerlijk gezegd was ik een beetje bang voor die samenkomsten. Die angst leek nergens voor nodig. Ik heb daar alleen maar warme mensen ontmoet, van alle generaties. Op een keer was de bisschop daar. Een heel gewone man. Heel natuurlijk, heel warmhartig.'
(jonge catechumeen, 26 jaar)

De tweede periode: de inwijding in het gelovige leven

Gedurende ongeveer een jaar kan de catechumeen groeien in het christelijke geloof, in een **persoonlijke relatie met Jezus Christus**, in het leven als christen. Door de begeleiders wordt hij stilaan ingewijd in de Bijbel, in het christelijke leven, in de geloofsgemeenschap, in de liturgie en de sacramenten, en in het gebed.

Zondagsvieringen zijn hiervoor uitgesproken kansen. De catechumeen woont de eucharistie bij, maar communiceert niet.

De catechumenaatsgroep

Deze groep is een vertegenwoordiging van de plaatselijke geloofsgemeenschap die op een intense wijze met de catechumeen op weg gaat. De regionale verantwoordelijke helpt de pastoor bij het samenstellen van deze groep.

De catechumenaatsgroep bestaat uit:

- de catechumeen
- de persoonlijke begeleider
- een kennis/familie lid, gekozen door de catechumeen in overleg met de pastoor
- peter/meter van de catechumeen
- mensen die de band met de parochie tot stand brengen (eventueel vanuit een bestaande parochiale groep)
- de pastoor (bij gelegenheid van voorbereiding op een viering)

DE VERSCHILLENDE BETROKKENEN

Een volwassene die wil thuiskomen in het christelijke geloof en in de kerk, wordt begeleid en vergezeld door gelovige en getuigende christenen. Wie is er allemaal betrokken in het gebeuren van de catechumenaatsweg?

De catechumeen

De volwassene (+14) die zich aanbiedt om gedoopt te worden.

De bisschop

De bisschop is uiteindelijk de verantwoordelijke voor de initiatie van nieuwe christenen in de gemeenschap. Hij gaat voor in de viering van de uitverkiezing en de inschrijving. Bij deze en andere gelegenheden kan hij de catechumenen ontmoeten.

De regionale verantwoordelijke

Per regio is er door het Bisdom iemand verantwoordelijk gesteld voor de organisatie van het catechumenaat. Hij vormt tegelijkertijd een aanspreekpunt voor de plaatselijke geloofsgemeenschap en voor de diocesane begeleiding.

De persoonlijke begeleider

De persoonlijke begeleider is de catechumeen het meest nabij, een eerste gesprekspartner, een vertrouwenspersoon. Hij wordt gekozen door de pastoor in overleg met de catechumeen.

De taken van de persoonlijke begeleider zijn:

- samen met de regionale verantwoordelijke een parcours uitstippelen voor de catechumenaatsweg
- het voeren van gesprekken over geloof en leven met de catechumeen
- het voorbereiden van de samenkomsten
- het helpen kennismaken met de geloofsgemeenschap
- het helpen bij de voorbereiding van de liturgische vieringen

'Het was zalig om samen met mijn persoonlijke begeleidster op weg te gaan. Ik zat met heel veel vragen, maar ik kon altijd bij haar terecht. Ik kende wel al de grote Bijbelverhalen, maar ik worstelde met de vraag "Waar is God in moeilijke tijden?". Zo een gewichtige vraag kun je beter uitpraten onder vier ogen. Haar antwoorden kwamen uit haar hart. Ook de groepssamenkomsten waren fijn: het gevoel niet alleen te zijn.' (jonge vrouw, 28 jaar)

Viering van de uitverkiezing en de naamopgave

Deze viering vindt plaats in de kathedraal op de eerste zondag van de veertigdagentijd. Tijdens deze viering gaat de bisschop voor. Alle catechumenen van het bisdom bieden zich aan voor de definitieve naamopgave en de bevestiging van hun weg naar het doopsel. Ze worden 'doopleerlingen'. Het is de kerk die de doopkandidaten uitkiest, vandaar de naam 'uitverkiezing'. De doopkandidaten stemmen hiermee in door de 'naamopgave' of 'inschrijving'.

'De beslissing om me te laten dopen, gaf nu al het gevoel thuis te komen bij God, om me opgenomen te weten in een veilige en warme thuis.

Weet je, eigenlijk ben ik al sinds mijn vierde levensjaar op zoek naar God. Wie zorgt er voor me? Waarom ben ik er? Met welk doel ben ik hier op deze aarde?

Die vragen zijn met me meegegaan, en vooral mijn grootouders hebben mij geholpen om God te vinden.

Dat gevoel is heel sterk geworden, het werd blije zekerheid: God zorgt voor me. Ook in de negatieve dingen mag ik weten dat Hij dat allemaal een goede bestemming geeft.' (jonge vrouw van 21 jaar)

De derde periode: de innerlijke zuivering en verlichting

De veertigdagentijd valt samen met deze periode.

De catechumenen worden intens voorbereid op het ontvangen van de initiatiesacramenten (doopsel, vormsel en eerste communie). Het is een periode van innerlijke zuivering en verlichting. Een voorbereiding van hart en geest.

In de zondagsvieringen neemt men bij voorkeur de lezingen uit de A-cyclus, omdat deze catechetisch zeer rijk zijn. Het zijn o.a. de evangeliën van de Samaritaanse, de blindgeborene en Lazarus. Jezus wil levend water, licht en leven zijn voor de catechumenen.

Op de derde, vierde en vijfde zondag hebben de zogenaamde 'dooponderzoeken' plaats. Een kijken in het hart. Wat kan er in mezelf nog genezen en hoe kan ik het goede in mij versterken?

Tijdens één van de zondagsvieringen in de veertigdagentijd vindt ook de **'overdracht van de geloofsbelijdenis en het Onze Vader'** plaats. Hier vertrouwt de kerk de aloude teksten toe van het geloof en het gebed.

Indien mogelijk komt men opnieuw samen op Stille Zaterdag, om zich door gebed en overweging voor te bereiden op de viering van de paasnacht.

Die dag kan de **'effeta-ritus'** plaatsvinden. Effeta, dat betekent: ga open, om het geloof dat je met je oren hebt vernomen, met je mond te belijden, tot lof en eer van God.

Daarna wordt de geloofsbelijdenis uitgesproken en de doopleerling gezalfd met de catechumenenolie.

Viering van het doopsel, het vormsel en de eucharistie

In de paaswake van de plaatselijke geloofsgemeenschap wordt de catechumeen gedoopt en vervolgens gezalfd met chrisma (het vormsel). Hij mag voor het eerst volwaardig deelnemen aan de eucharistie (de eerste communie).

'Wat er door me heenging bij het moment dat ik mijn geloof uitsprak, en toen de priester water over mijn hoofd goot? Bevrijding, opluchting, een heel warm gevoel vanbinnen: "Ik ben thuis".

Het verloop van de paaswake drukte goed uit wat ik zelf allemaal stap voor stap beleefde. Bij het begin toen het donker was in de kerk en het licht van de paaskaars naar voren werd gebracht, voelde ik: dat duister van vroeger verdwijnt, het Licht is gekomen en het heeft mijn twijfels weggenomen. Ik geloof in God. Dat maakte me heel blij. En dan het water dat over me kwam: echt nieuw leven! Een grote innerlijke kracht!' (dopeling, 21 jaar)

De vierde periode: de verdere inwijding

Na de viering van de initiatiesacramenten in de paaswake, breekt de periode van de verdere inwijding aan of de periode van de **mystagogie**.

De mystagogie is eigenlijk een model voor blijvende verdieping in het geloof. Iedere gedoopte groeit immers zijn leven lang in het geloof. Vooral de peter en de meter blijven de nieuwgedoopte vergezellen, maar ook de geloofsgemeenschap is een thuis geworden.

De voortgaande catechese is een steun. Het leven van de christelijke gemeenschap, waarin de eucharistie centraal staat, is een blijvende bron om als christen niet uitgedroogd te raken.

'De eucharistie is als een reis door de tijd en ruimte om er echt bij te zijn wanneer Christus zichzelf aanbiedt. Dat ene moment in de geschiedenis, dat altijd opnieuw gebeurt!' (J.W. Otten, schrijver)